

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis

In Quatuor Partes Distributæ

In qua de Incarnatione Verbi & Mysteriis vitæ Christi, nec non de
Sacramentis in genere & singulis in specie succinctè & dilucidè tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1675

Qu. IV. Quibus ex Causis Sponsalia dissolvantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72963](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72963)

queant. Et quidem quoad poenas laes con-
stat adjectionem earum non esse irritam
vel illicitam jure naturæ. Deinde etiam
constat poenam appositam non debere sol-
vi ab eo, qui ex justa causa resilit. Deni-
que satis conveniunt Doctores, quod ap-
positio poenæ non sit grave peccatum, sed
ad summum veniale juxta multos: quàm-
vis pauci velint esse mortale. Sed difficul-
tas est, an poena sit solvenda ab eo, qui fidem
sine justa causa violat?

Respondeo attento jure communi alem
in neutro foro debere solvi. Ita communi-
ter Doctores contra *Cominck d. 22. dub. 5.*
quem sequitur *Diana & alii* quidam recen-
tiores. Probatur ex *L. Titia ff. de Verborum*
obligat. & præcipue ex *L. Mulier §. C. de Spons.*
Item ex jure Canonico *c. Gemma, de Sponsal.*
ubi etsi agatur de sponsalium invalido-
rum, à quibus justè poterat resiliiri; tamen
Pontifex non fundat decisionem suam in
hoc, sed in appositione poenæ generaliter
inhibita; & allegat rationem generalem,
scilicet quod Matrimonia debeant esse li-
bera?

Dices I. Legi *Mulier* est derogatum per
Novellam 18. Leonis Imperatoris. Resp.
Novellas ipsius Imperatoris non obligant.
teste Interprete earumdem in proœmio;
immo ne quidem ipsius Leonis tempore
fuisse receptas, adeò ut nihil virium ha-
beant, arg. *L. De quibus ff. de Leg. ait Zoëfius in*
Decretales Tit. de Sponsal. numero 82.

Dices II. Saltem dici potest, per leges
solum rejici poenam solvendam à justè re-
siliente. Resp. leges loqui generaliter, & ita
semper intellectas esse. Deinde *L. Mulier*
rejecit appositio poenæ, quando permit-
titur appositio arrharum; & tamen hæ non
permittuntur, nisi in quantum pars resilit
sine justa causa, ergo etiam pro tunc rejici-
tur poena.

Nota hæc Arrham nihil esse aliud, quàm
pignus, quod in contractu unus contrahen-
tium ipso facto dat alteri in signum com-
plendi contractum, quodque dans perdit si
à contractu resiliat; si autem resiliat reci-
piens restituit illud, & insuper æquivalens,
aut etiam, si ita conventum sit, in triplum
aut quadruplum, computatâ ipsâ arrhâ, &
non ultra, nisi sit minorenns, qui tantum
debet restituere ipsam arrham. Patet ex *L.*
Mulier cit. ubi etiam hujusmodi arrhæ ap-
probantur.

Potes, cur potius liceat apponere arrhas,
quàm poenas? cum illæ non minùs videan-
tur repugnare libertati Matrimonii, quàm
poenæ. Resp. esse disparitatem, quòd arrhæ
maturiori consilio soleant apponi, propter
earum in præfenti traditionem & receptio-
nem, & communiter non sint ita magnæ;
proclivior enim quisque est ad obligandum
se verbo, quàm ad pecuniam numerandam
aut rem tradendam. Deinde non currit ar-

Herincx Sum. Theol. pars I.

gumentum à pari in jure positivo, quod de
facto irritavit poenas, non autem arrhas.
vide Sanchez l. 1. d. 35.

QUÆSTIO IV.

Quibus ex Causis Sponsalia dis-
solvantur?

PRIMÒ dissolvuntur Sponsalia mutuo
contrahentium consensu. Patet ex c. ^{32.}
Prætere hi, de Sponsalibus. Ratio est, quòd
quivis contractus naturâ suâ solubilis, sicut
ex mutuo contrahentium consensu nascitur,
sic & per eundem dissolvatur. Et hoc ve-
rum est, cùs sponsalia sint jurata: nam jura-
mentum contractui appositum instar acces-
sorii sequitur naturam ejusdem: cumque
apponatur in commodum partis, hæc remit-
tente cessat obligatio.

Excipiuntur impuberes, qui sponsalia,
sive jurata sive non jurata, nequeunt ante
annos pubertatis mutuo consensu dissolve-
re, Jure sic disponente, ut puerorum levitati
occurratur, c. *De illis 1. & c. A nobis, de De-*
sponsat. impub. Postquam ad annos puberta-
tis pervenerint, possunt prohibitu resiliire,
etiam alterâ parte invitâ; modò id statim
fiat, id est, intrâ triduum, arg. *L. fin. c. De er-*
rore Advocatorum & L. fin. C. de Judiciis, ubi di-
citur illicò fieri, quod intrâ triduum fit.

Si autem quis ante pubertatem reclamave-
rit, & adeptâ pubertate non mutet volun-
tatem, censetur manere in ea retractatione,
inefficaci quidem primò, efficaci tamen,
quatenus perseverat postea moraliter. Uti
ratificatur alioquin sponsalia, si non re-
clamet statim post, quia eo ipso videtur in
voluntate pubertatem præcedente persiste-
re. Quòd si ex duobus impuberibus unus
altero priùs ad pubertatem perveniat, ve-
rosimiliùs non debet expectare alterum,
sed rationi consonum est, ut statim resiliire
possit: nam cum possit alterius ætate com-
pletâ, eoque contradicente: quidni eodem
adhuc impubere? Si tempore contractûs
unus erat pubes, alter impubes, potest pro
libitu resiliire solus ille qui erat impubes.
Patet ex c. *De illis cit.*

Quòd si impuberes adjecerint spon-
salibus juramentum, putat *Præpositus quest. 9.*
dub. 9. & quidam alii, eos nihilominus pro-
babiliter posse licitè resiliire prohibitu. Sed
contrarium est communius & verius ex c.
Ex Interis Silvani 10. de Sponsalibus, ubi est
casus expressus. Quòd autem respondent
alii, esse casum, quo quis post pubertatem
non reclamaverat, gratis & non rectè di-
citur: nam dicit Pontifex esse cogendos ad
matrimonium ob religionem juramenti,
non autem quia non reclamaverunt. Et sa-
nè, cogendi essent alioquin etiam citra ju-
rumentum, adeoque frustranea esset lex, si

*Sponsalia
puberum
etiam jura-
ta dissolvun-
tur mutuo
consensu.*

*33.
Non jurata
impuberum
etiam con-
sensu unius
illico post
pubertatem
reclamave-
rit.*

*Etsi alterius
pubertate
non expectat.*

*34.
A juratis
tamen Spō-
salibus non
nisi mutuo
consensu ta-
les resiliire
possunt.*

tantum intelligenda esset, quando non reclamant tempore debito.

35.
Sponsalia
dissolvi
suspensio
impedimen-
tum dirimen-
s.

Secundo solvuntur sponsalia, si igitur sponsos aliquod impedimentum oriatum, v.g. si sponsus carnaliter cognoverit fororem sponsæ aut illius consanguineam in secundo gradu. Immo ad ea dissolvenda sufficere publicam impedimenti firmam, putat Navarrus, 22. num. 27. & alii. Et colligitur ex c. Cum in tua, de Sponsalibus. Fieri tamen potest, ut qui advertenter impedimentum huiusmodi posuit, obligetur vel ad petendam dispensationem vel ad reparandum aliter damnum sponsæ illatum. Vide *Dispositio* 1. dub. 38.

36.
Igitur profes-
sio Religio-
sa.

Tertio solvuntur sponsalia per professionem Religionis approbatæ: nam præterquam quod ea sit impedimentum dirimens, solvit etiam matrimonium ratum, adeoque magis sponsalia. Cumque licitum sit contracto matrimonio rato ante consummationem ingredi Religionem invitâ comparte, ut deciditur cap. Verum, de Convers. conjugatorum; multo magis licitum id erit, contractis tantum sponsalibus, nisi obstat circumstantia specialis. Immo regulariter hoc esse licitum, etsi sponsalia sint jurata, habet communior & verior opinio: eò quod sicut in contractu sponsalium ex constitutione juris subintelligitur conditio, Nisi Religionem ingrediar; sic ea subintelligatur in juramento apposito. Adde, quod illud sonum, & plerumque ingratum, aut etiam damnosum, femina præsertim, foret, contrahere matrimonium, animo mox resiliendi per ingressum Religionis.

Nec obstat, quod c. Commissum, de Sponsal. dicatur: Tutius est ei, religione juramenti servata prius contrahere, & postea, si elegerit, ad Religionem migrare. Nam solum id dicitur tutius, idque in casu quo instat tempus matrimonii implendi, & interim non plene determinatus deliberat de ingressu: præstabat enim tunc satisfacere juramento, bimestri adhuc ad deliberandum remanente. Vel certe debet sponsæ indicare suum, præpositum, & si ipsa desideret, prius contrahere: prout interdum posset esse per accidens necessarium ad legitimandam prolem prius susceptam, ad consulendum famæ ipsius sponsæ, cum qua intercesserat nimia familiaritas. Immo etsi sponsalia fuissent non jurata, si aliter reparari non posset damnum filia virtute sponsalium defloratæ, debere reparatio damni per matrimonium præferri merito consilio ingrediendi Religionem.

37.
Sponsalia
suspenduntur
solum per
Religionis
ingressum
ad arbitrii
veniantis
in saculo.

Sed difficultas est, an sponsalia solvantur ipso facto per ingressum in Religionem, sive susceptionem habitus? In qua satis constat partem in sæculo manentem liberari ab obligatione, eò quod pars ingrediens censetur suo juri tacite renuntiare. Sed non liberari eum qui ingressus est novitiatum, si fortè egrediatur, habet

verborum contra Sanchez sup. d. 4. q. 2. 5. *Dispositio* 1. dub. 32. & alios. Ratio est: quia ingressus in Religionem non est incompetibilis cum permanentia obligationis Sponsalium; casu præmissis ex parte illius qui ingreditur. Potestque obligatio ista claudicare; uti patet non solum in casu fornicationis, quo soli innocenti est res resiliendi, sed etiam circa delictum in casu, quo conditio unius sit notabiliter deterior ob supervenientem paupertatem vel deformitatem; nec non in casu, quo pars una cedit juri suo. In præsentibus vero ingrediens Religionem cedit juri suo, & in casu excessus conditionem suam apprehensione communi notabiliter mutat; ut proinde similiter obligatus merito censetur manere ex sua parte, si sponsa velit.

Quarto solvuntur sponsalia per susceptionem Ordinis sacri: quia est impedimentum dirimens. Votum tamen suscipiendi Ordinem sacrum & votum simplex castitatis non dissolvunt sponsalia ante contracta juxta communionem opinionem apud Sanchez d. 46. num. 9. contra multos oppositum probabiliter docentes. Ratio est, quod in contractu sponsalium, nec ex natura rei, nec ex dispositione juris, nec abundè subintelligi videatur conditio, Nisi voluero ducere vitam cælibem, aut suscipere sacrum Ordinem: sicut ex dispositione juris subintelligitur, Nisi voluero ingredi Religionem. Alias sane simili serè ratione contendere posset, subintelligi posse hanc conditionem, Nisi postmodum voluero à Matrimonio abstinere, sicque liberis Deo fervire, etiam præscindendo à voto castitatis. Immo nec ipsa conditio amplectendi statum religiosum subintelligitur ex natura rei; sed solum ex dispositione juris, aut ex concessione divina, quæ permissit etiam dissolutionem matrimonii rati. Unde etsi sponsalia aut matrimonium inirentur etiam cum exclusione illius conditionis, nihilominus possent dissolvi. Quod clarum est non habere locum in aliis casibus; in quibus saltem posset sponsus excludere istam conditionem, sicut excludit per actuale matrimonium. Similiter non foret imprudens talis contrahendi modus: sicut non est imprudens ipse contractus Matrimonii, per quod tamen quis excludit ipso facto à se libertatem vitæ simpliciter castæ. Si enim prudenter quis excludat illam in præsentibus per matrimonium; cur non possit obviare ad statum istum exclusivum continentia? Hanc itaque etiam censetur prudenter excludere per promissum, dum inchoando statum matrimonialem facit absolutam & ex justitia obligantem Matrimonii promissionem, nisi in quantum jus aliter disponit; quod quidem disponit aliter quantum ad subintellectam tacite conditionem.

ditionem amplectenda Religionis, non autem emittendi votum simplex aut suscipiendi Ordinem sacrum. Ob quod etiam fit, quod post sponsalia licite suscipiatur Religio, non autem licite suscipiatur Credo sacer, juxta communioem opinionem.

Videtur nihilominus vovens castitatem aut susceptionem Ordinis sacri ex sua parte renuntiare velle sponsalibus. Votum præterea castitatis non modicam adfert mutationem in voyente; qui nempe debitum petere numquam valebit, quod foret contrarij, præsertim feminae, valde difficile.

Quotò solvuntur Sponsalia per Matrimonium cum alia valide contractum, etsi sint jurata, ut patet ex c. Sicur ex literis & c. Si inter virum, de Sponsal. Si tamen aliud matrimonium contraxerit invalide, non videtur ipse à sua obligatione liberari: cum ex sua iniquitate non debeat reportare commodum. Tamen pars innocens etiam tunc liberatur: quia alter tentando aliud Matrimonium, fregit fidem suam, & tacite juri suo renuntiasse censetur. Dixi per Matrimonium, quia per alia sponsalia etiam jurata non solvantur priora: cum posteriora sint invalida, eò quod res aliqui obligata non possit alteri promitti. Idemque per consequens est de juramento, quo posteriora sponsalia forent firmata.

Dubium tamen est apud Doctores: an subsecuta copula cum posteriori dissolvantur sponsalia priora. Ubi in primis supponitur prioribus sponsalibus copulam non accessisse, quæ alioquin jure potiora forent. Deinde desloratam subpromissione conjugii esse ignarã priorum sponsalium; aliàs enim esset ipsa delicti particeps, & conscia nullitatis contraxisset secunda sponsalia. Quibus suppositis, ad hæc videtur juri conformius, non dissolvi priora sponsalia, nisi prima renuntiaverit suo juri. Quod utique semper potest, & pro libitu sponsalia rescindere, quando pars contra fidem datam conatur alia sponsalia inire, etiam independentè à copula: sic enim præstat alteri sufficientem causam recedendi à sponsalibus, utpotè à quibus ex se conatus est recedere, quibusque eo ipso censetur renuntiare. Aliàs irrita est fides posterior propter priorem; cujus vim non evacuat per se copula subsequens cum secunda. Posset tamen æquitas sive charitas postulare, ut prior obligationem remittat, casu quo id absque illo vel notabili damno potest, quando posterior pateretur grave damnum hæc ratio ne evitabile. Possetque juxta Sanchez l. 1. d. 49. num 6. judex interpellatus tali casu compellere ad contrahendum cum posteriori.

Per subsequens porrò matrimonium priora sponsalia non tam videntur extinguì, quam suspendi seu sopiri pro tempore, quo illud matrimonium durat: ideoque si contingeret uxorem mori ante prio-

rem sponsam, sponsus rursus eidem obligaretur. Non enim debet hic ex sua iniquitate commodum reportare, vel habere in suo arbitrio, ut ab obligatione contracta, quæ per se non extinguitur lapsu temporis, pro libitu suo se eximat. Impedimentum quoque matrimonii non est perpetuum, uti Ordinis sacri, aut solemnis professionis, sed durans ad vitam conjugis; adeoque hæc defuncta reviviscit prior obligatio, utpote sublata incompatibilitate fortioris vinculi; quod non aliter poterat dissolvere prius, quam quatenus cum hoc erat incompatibile. Ob quod etiam votum seu sponsio castitatis Deo facta plenariè reviviscit, quam primùm conjux est defuncta. Quemadmodum & ille, qui rem duobus in solidum vendidit, & uni tradidit (qui exinde potior est in detinendo dominio, juxta L. Quoties. de rei vindicatione) si rem venditam rursum postea consequatur, cogi potest eandem tradere primo emptori, nisi eidem antè satisfactum fuerit; ut rectè Zoesius in l. 4. Decretal. tit. 1. de Sponsal. num. 34. & consentiunt Potius, Zypæus, Coninck & plures alii, contra Sanchez l. 1. d. 48. Dicastillo d. 1. dub. 37. Guinierrez, Bonacina & plures alios. Confirmatur: quia nemo debet privari jure suo absque sua culpa, ut allegat ipse Dicastillo dub. 39. num. 582. Qui etiam fatetur, non obstantibus inconvenientiis, quas allegat n. 549. perseverare obligationem justitiæ ad priorem sponsam, si damnum illatum ei non sit aliter reparabile; vi cujus proinde posset obligatus manere ad illam ducendam soluto matrimonio: quidnè ergo suspensa manere possit, & soluto matrimonio reviviscere obligatio præcedentium sponsalium? Denique extinctio omnimodorum per subsequens matrimonium non oritur ex jure naturæ, uti satis ostensum est. Non statuitur etiam jure positivo c. Sicur ex literis, & c. Si inter virum, de Sponsal. Ibi enim in textu solum declaratur matrimonium sic initum valere, veluti fortius vinculum inducens, adeoque ei cedere, quantum scilicet incompatible est, vinculum priorum sponsalium.

Sextò, si sponsa fornicetur post sponsalia, etiam jurata, potest sponsus resilire; ut clarè patet ex c. Quemadmodum, de Jurejurando: Quoniam (ut ibi dicitur) in illo (juramento) talis erat subintelligenda conditio, Si restarem reus delicti in legem conjugii illa non peccaverit. Et si inquam prædictum caput solum loquatur de sponsa fornicante, idem tamen est de sponso: nam eadem conditio subintelligitur in contractu sponsalium & juramento ex parte sponsæ: & ratio ibidem allegata valet in utroque, quod scilicet ob fornicationem possint etiam conjugati toro separari. Idem dicendum est juxta Doctores communiter; si sponsa vi opprimatur, quia etsi tunc non peccet in legem

pendit potius quam extinguat prima sponsalia, si prior sponsa velit.

43. Subsequens fornicatio alterutrinus dat laço potestatem reus delicti in legem conjugii illa non peccaverit. Et si inquam prædictum caput solum loquatur de sponsa fornicante, idem tamen est de sponso: nam eadem conditio subintelligitur in contractu sponsalium & juramento ex parte sponsæ: & ratio ibidem allegata valet in utroque, quod scilicet ob fornicationem possint etiam conjugati toro separari. Idem dicendum est juxta Doctores communiter; si sponsa vi opprimatur, quia etsi tunc non peccet in legem

An uterque fornicetur sit locus compensationis delictorum.

conjugii, tamen in estimatione humana fit notabiliter vilior. Propter quod etiam juxta Sanchez, Guistierrez & alios passim non datur compensatio delictorum, si uterque fornicetur post sponsalia: etsi enim quoad fractionem fidei tacta sit quædam compensatio, non tamen quoad vilitatem notabilem, quæ specialiter oritur in sponsa, ex cujus parte idcirco supervenit notabilis mutatio, etiam independenter à fractione fidei: ut proinde solus sponsus videatur posse resilire. Quamvis Bonacina & alii existiment neutrum posse resilire: uti nec solvere totum post matrimonium, si uterque adulteretur. Verum hanc compensationem in adulterio jura statuunt: ubi etiam non spectatur quis gravius, uti nec quis sæpius deliquerit. Dissolutio insuper sponsalium est facilior: & in presenti locum habet causa sufficiens spectando regulam receptam apud Doctores.

44. Quia si solum turpes tactus sint admissi.

Insuper existimant Doctores posse sponsum resilire, si sponsa permittat se turpiter ab alio tangi. Si autem idem permittat sponsus non idcirco statim posse resilire sponsam docet Sanchez d. 55. num. 5. & alii: eod quod talis tactus, saltem si non sit frequens, non faciat notabilem mutationem in sponso, sicut facit in sponsa. Varii tamen existimant esse simpliciter sponsæ liberum resilire ob hoc, quod per hujusmodi tactus frangat sponsus fidem datam sponsæ: in contractu autem sponsalium subintelligatur conditio, nisi is peccet in legem conjugii seu desponsationis. Ad quod tamen responderi posset, non esse completam aut adeo notabilem fidei fractionem.

45. Quia si fornicatio præcesserit sponsalium.

Dixi: Si sponsa fornicetur post sponsalia: quia si fuerit antè fornicata, & hoc sponsus sciverit, non potest resilire; potest tamen, quando nescivit, & noluisse contrahere, si antea scivisset. Ita communiter Doctores apud Sanchez d. 63. Secus est de sponso, qui etsi subinde fornicatus fuerit, & hoc sponsa ignoraverit, non ideo hæc poterit resilire. Ratio est, quod fornicatio reddat sponsam, non autem sponsum, notabiliter viliozem. Excipe, nisi frequenter & cum pluribus fuerit fornicatus, sic ut conferretur huic vitio impense deditus: quo casu timeri possent in futurum similia, & probrosum foret feminæ scortatorem hujusmodi ducere. Item, nisi habuerit prolem ex fornicatione. Immo præexistentia prolis legitimæ ignorata juxta Coninch disp. 23. num. 62. dat causam resiliendi, uti reddit matrimonium difficilius, tum ob alimentationem, tum ob periculum discordiarum.

46. Qualiter solvantur sponsalia ob discessum sponsi in remotas terras.

Septimò, quando sponsus (idem censetur dispositum de correlativo, scilicet sponsa) insciã seu non consentiente sponsa, dimissã terrã (scilicet animo non redeundi, adeoque dimittendo domicilium, ut notant Doctores, & sonat modus loquendi c. De illis, de Sponsalibus) se transfert ad alias par-

tes seu regiones, liberatur sponsa à sponsalibus, etiam juratis, sic ut liberum ei sit ad alia vota transire, ut dicitur c. cit. ubi nullum tempus proponitur, quo sit expectandum: ut proinde hæc in parte videatur recessum à jure civili, quo sponsæ erat expectandum biennio, si sponsus abisset in eadem provincia, vel triennio, si in alia; vel donec causa cesset, si contingeret sponsum abesse ex causa necessaria. Immo ipso recessu hujusmodi satis indicat sponsus velle renuntiare sponsalibus. Si tamen discedat in locum propinquum, unde brevi speratur rediturus, expectandus est, aut requirendus, ut intra certum tempus contabatur.

Octavò, si tam sponsus, quam sponsa presentes sint, sed unus est in mora, ne matrimonium contrahatur: tunc si matrimonio sit præfixus certus dies, matrimonio ultra illum dilato innocens sit liber, elapso die verè efficitur liber: præsertim si dilatio sit culpabilis: si verò non sit hoc modo præfixus dies, innocens est liber, quando pars est in tanta mora, ut prudenti iudicio censetur renuntiasse sponsalibus: sed fidem fecisse; vel, etiamsi mora sit inculpabilis, iudicetur ob concurrentes circumstantias nullo modo alterum voluisse se ad tantam moram obligare.

Nonò, quando supervenerit quodcumque grave vitium contractui sponsalicio, etiam jurato, sive mutatio tam notabilis, ut ea cognita juxta communem agendi modum pars merito noluisse contrahere, potest resilire. Ita communiter Doctores. Et colligitur ex c. Quemadmodum, de Jurejurando, g. si superveniat lepra, paralytis, notabilis corporis deformitas, morus asperitas, notabilis infamia, paupertas &c. Item si sponsa ejulve parentes reculent dare dotem, saltem quando erat promissa.

Decimò possunt Sponsalia dissolvi ex futuro matrimonio gravia scandala vel mala merito timeantur, v. g. graves inimicitie inter sponsum, vel inter consanguineos &c. Ratio est: quia non tenetur quis cum magno suo damno aut proximi scandalo stare promissis: immo potest esse, ut cogatur desistere ad avertenda scandala. Non tamen per hoc licitum erit parentibus v. g. aut aliis propinquis absque alia causa impedire ne filii aut conjuncti stent fidei à se præstitæ, prout stare ex justitia tenetur & ad implendum in omni foro compelli possunt: adeoque alii injustè impediendo peccant.

Denique generalis & recepta apud Doctores regula est, posse solvi sponsalia, etiam jurata, quando cumque emergit nova causa vel accidit mutatio aut occurrit inconscientia hujusmodi, quæ si ab initio fuisset, meritò & rationabiliter homines talis status & conditionis à promittendo retraxissent: eò quod sic videatur accipienda & limitanda promittentium hac in re intentio, in qua

quod ob difficultatem & insolubilitatem Matrimonii exigitur major libertas & libens complacencia.

Petes, An si causa sit sponsalibus praevia, sed latens incipiat apparere, quae sufficiens ad illa solvenda, si de novo supervenisset, possint pariter ea dissolvi? Resp. Affirm. Ita Doctores communiter. Probatur: quia censetur similis intentio, uti dum de novo causa supervenit. Et aequaliter impletio sponsalium redditur difficilior. In Jure quoque paria sunt, non esse, & non apparere; item de novo advenire, & de novo apparere. Vide Sanchez d. 63. Hoc tamen est limitandum, quando ignorantia seu error est causa sponsalium. Secus est, quando equidem fuissent initia, etsi notitia adfuisset: tunc enim impletio sponsalium non redditur difficilior, quam si non fuisset notitia defectus ante contracta sponsalia; tunc quoque non potest subintelligi modus aut conditio: tunc etiam cessat praesumptio de defectu intentionis. Quod si dubitet quis, an dum iniit sponsalia ita esset affectus erga sponsam, ut haberet ad hunc voluntatem se obligandi, etiam si scivisset vitium occultum, censet *Dis. Sill. l. n. 623.* id pendere ex gravitate vitii, seu mutationis: si enim illa gravis sit, censetur non habuisse affectum seu voluntatem se obligandi: quia fortissima praesumptio defumitur ex communiter accidentibus, ut recte *Menochius l. 1. de Praesumpt. q. 18. n. 1.* Homines vero communiter nolunt se obligare, quando adeo notabilis mutatio rerum, vel apparet notabile vitium, ut notat Sanchez d. 63. *in fine.* Quod autem c. *Quemadmodum, de Jure jurando* dicitur: *Si quis juraverit ducturum aliquam in foram, non potest ei fornicationem opponere praecedentem;* intellige cum Doctoribus communiter, quando etiam notitia hujus fornicationis fuit praecedens sponsalia.

Hinc vero non recte infert *Basilius Pontius l. 12. c. 18.* tali casu sponsalia ab initio non valuisse: cum ad fuerit consensus simpliciter circa materiam substantialem contractus. Neque enim contractus sponsalium, etsi involvat varias quasi conditiones seu potius modos & conventiones, ideo censeri debet conditionatus, sic ut ejus valor ab illarum eventu aut veritate dependeat, quasi si causa dissolvenda praecedat, non valeat a principio (ut vult *Pontius*) aut superveniat, suspendatur usque ad eventum aut non eventum causae: nam vere valuit ab initio, & latens perseverat, etiam dum causa jam supervenit, ut supponitur c. *Quemadmodum, de Jure jurando*: dum ibidem dicitur, sponsam fornicantem fregisse idem desponsationis. Falsum tamen id esset, si suspendatur usque ad eventum vel non eventum conditionis; immo falso diceretur praecessisse simpliciter desponsationem. Deinde alioquin ex sponsalibus simpliciter & absque addita conditione iniit non oriretur publica honestas; utpote

Herim. Sum. Theol. pa. IV.

quae non oritur, nisi ex sponsalibus absolutis c. *un. De sponsalibus in 6.* Constat tamen non oriri ab initio etiam tunc, quando postea advenit, vel latens innotescit causa resiliendi. Itaque conditio tantum est impropria, seu tacita conventio, qua fidem quis dat conjugii absolute & ex nunc, reservata tamen facultate resiliendi, quando nova causa notabilis superveniret, aut latens innotesceret; quod stat cum valore contractus absoluto ab initio. Immo etiam postea sic manet liber ad resiliendum, ut possit non resiliere, & tamen alter plerumque ex sua parte maneat obligatus. Idque est magis consonum rationi & menti contrahentium. Porro impropria conventionem tacitam non facere contractum conditionatum, patet ex *L. Conditiones quae extrinsecus ff. de Conditionibus*: solum enim est causa sufficiens ad dissolvenda sponsalia, quae ab initio sic sunt contracta, ut quis voluerit quidem se ex nunc obligare, tamen non voluerit se obligare ad non resiliendum casu quo tale quid contingeret aut apparet. Ita Doctores communiter testat Sanchez d. 67.

Petes II. An ad dissolvendum sponsalia requiratur sententia judicis; Resp. si manifeste constet sponsalia ob aliquam causam esse soluta, aut subesse causam sufficientem ea solvendi, posse partem resiliere propria sua auctoritate, non expectata sententia vel declaratione judicis. Ita Doctores quam communiter: eo quod nec jure positivo, nec ex natura contractus plus requiratur. Interdum tamen ad evitandum scandalum, sive ad satisfactionem Ecclesiae, opus est judicis sententia. Quod scandalum cessat, quando sponsalia sunt occulta. Uti etiam quando causa dissolvendi est publica & aperta sufficiens. Quod si etiam sponsalia sint publica & causa adeo occulta, ut non possit coram iudice probari, adhuc juxta Sanchez disp. 69. num. 7. inutilis esset imploratio judicis, ipseque utitur jure suo recuperandi rem sibi debitam, quam potest propria auctoritate recuperare, dum nequit in iudicio.

Itaque si dubitetur de sufficientia causae, aut moraliter non constet esse sufficientem, requiritur juxta Sanchez supra sententia judicis ob probabile periculum injustitiae, dum spoliatur alter in dubio jure sibi acquisito. Immo in puro dubio, si post discussionem perseveret dubium, si ve de existentia causae (quod est dubium facti) si ve de illius sufficientia (quod est dubium juris) nequidem in foro externo potest fieri dissolutio: fieret enim injuria parti possidenti jus alias certum ex sponsalibus certis.

Postremo dubitatur, an laborans aliquo defectu occulto, qui cognitus partem a sponsalibus contrahendis averteret, & a contractis resiliendi justam causam daret, nihil

53.
An dissolutio sponsalium exigat sententiam judicis.

54.

An occulto defectu laborans possit nihilominus contrahere sponsalia, & ad implentionem surgere compariem ignoratam.

nihilominus possit cum illius ignaro sponsalia contrahere, eumque cogere, ut contracta impleat? Resp. Neg. quando defectus ille foret parti perniciosus, v. g. lepra &c. quia hoc esset innocenti causare notabilem perniciem. Unde sicut volenti ædificare domum non licet vendere ligna occultè cariola, nisi vitium aperiatur, sic nec licet contrahere sponsalia, multò magis ad ea implenda cogere, nisi vitium notabiliter perniciosum aperiatur. Similiter ex charitate saltem non licet, quando gravia incommoda sequerentur ex eo, quòd defectus postea detegendus credatur. Alias non tenetur quis volenti secum contrahere aperite suos defectus, etsi reddant nuptias notabiliter minùs expetibiles, v. g. quòd sit vi vel spontè corrupta, deformis, pauper, ignobilis, cum tamen putetur virgo, pulchra, dives, nobilis. Ita *Coninck d. 23. dub. 12.* & alii plures: quia non tenetur se ipsam infamare aut defectus suos propalare, quamdiu aliis non nocent: neque tacens decipit alium, sed hic decipitur à se ipso in re, quam ipsi incumbit diligenter investigare: neque debet ab altera parte discere defectus illius; ita enim in ipso humano commercio positum est, ut quisque in hoc contractu notitiam de qualitatibus alterius capiat. Quòd si etiam defectus sint tales, qui moraliter deprehendi nequeunt, eò minùs quis est cogendus suas maculas exponere, neque

etiam in circo à matrimonio abstinere, si de sananda fuerit sanata. Unde nec Confessarii id celantes culpam damnant. Si tamen dolo inducat partem ad contrahendum, fingendo se nobilem, divitem &c. facit alteri injuriam, & graviter delinquit. Quàmvis non censeat fraus cuius generis, si puella deflorata conetur inducere hunc defectum occultare. Immo etiam expressè dicat se esse virginem, excusant eam Doctores à mortali: quia nempe hoc spectat ad tuendam eam famam. Et consequenter si rogata utatur æquívocatione, excusari posset ab omni peccato. Talis tamen prudenter adlaborabit ad defectum illum occultandum in congressu: ne conjux istum deprehendens eam, odio habendi & malè tractandi occasionem sumat.

Sed an post sponsalia contracta possit pars defectus ignara cogi ad matrimonium contrahendum, supposito quòd non sit dolo inducitur, difficultatem habet. Varii existimant quòd non, præsertim quando esset defectus, qui redderet nuptias valde incommodas innocenti; ut est pauperas, ignobilitas &c. Tamen magis consequenter *Coninck supra* & plures alii putant posse: eò quòd per sponsalia valida sit acquisitum jus ad matrimonium, quo per talem defectum non privatur alter, quousque pars facta defectus conscia tale jus elidat.

DISPUTATIO SECUNDA:

De Matrimonio secundum se.

QUESTIO I.

Quid sit Matrimonium, Quando institutum, Et an licitum aut debitum?

I. Matrimonium, Nuptia, unde sic dicitur.

MATRIMONIUM sic vocatum à fine, qui est ut femina efficiatur mater filiorum; dicitur etiam Cōjugium, eò quòd vir & mulier communi jugo subdantur: item Connubium & Nuptiæ, eò quòd mulier viro tradita soleret velo quodam obnubi, & quasi nube tegi.

In matrimonio spectatur primò contractus,

Ipso Matrimonio porrò tria consideranda sunt. Primò ipsa Matrimonii contractio sive contractus matrimonialis; qui à *Scoto d. 26. num. 17.* definitur: *Maris & femine mutua translatio corporum suorum pro usu perpetuo ad procreandam prolem debite educandam.* Secundò status permanens, vinculumque stabile ex contractu resultans, quòd *Scotus supra* describit: *Vinculum indissolubile inter marem & feminam ex mutua translatione potestatis corporum suorum in se invicem facta ad procreandam prolem*

Secundò status seu vinculum consequens,

debitè educandam. Quòd quidem vinculum est mera denominatio extrinseca ex præterito contractu desumpta, v. cuius contractantes verè manent inter se colligati cum quodam dominio & subjectione. Superflue autem & infundatè statueretur hoc vinculum in aliquo alio superaddito.

Tertio spectanda est copula subsequens: ad quam vi Matrimonii datur petendi potestas, & reddendi obligatio. Quæ tamen potest juxta infra dicenda per pactum excludi: & multò magis ipsa actualis copula potest separari à Matrimonio, etsi ipsa istud numquam sequatur. Ab hac xerò dicitur Matrimonium consummatum, uti ante copulam dicitur solum ratum. His accedit pro tempore Legis novæ quarta consideratio Matrimonii, quatenus scilicet (ut postea dicitur) est Sacramentum. Quæ tamen ratio est accessoria ipsi contractui matrimoniali, quem Christus elevavit ad dignitatem Sacramenti. Neque enim (ut constat) ipsum vinculum matrimoniale est Sacramentum conferens gratiam, uti nec signum sensibile, nec conjuges sanctificans suo